

Výlety
pana Broučka

SVATOPLUK
ČECH

Česká klasika

VÝLETY PANA BROUČKA

VÝLETY PANA BROUČKA

Svatopluk Čech

slovar

Collectors concept by arrangement
with Worth Press Ltd., U.K.

© Nakladatelství Slovart, s. r. o., v Praze roku 2012

Korektury Michaela Šmejkalová
K vydání připravil Jan Pavel
Ilustrace na obálce Věnceslav Černý
Sazbu zhotovil Alias Press, s. r. o., Bratislava
Vytisknuto v Číně

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace
nesmí být reprodukována, uložena ve vyhledávacím
systému či šířena jakýmkoliv způsobem – elektronicky,
mechanicky, kopírováním, nahráváním či jinak – bez
předchozího písemného svolení majitelů autorských práv.

ISBN 978-80-7391-592-6

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovalt.cz

**PRAVÝ VÝLET PANA
BROUČKA DO MĚSÍCE**

Předmluva k vydání prvnímu

Někdo zaklepal prudce na dveře, a nežli jsem zvolal: „Vejděte!“, vrazil již do pokoje člověk spíše malý než veliký, ale slušně vypouklého břicha, na němž po huňaté plyšové vestě splýval těžký zlatý řetěz od hodinek s četnými přívěsky v podobě půlměsíčku. I jinak jevil jeho oděv solidní krasocit zámožného pražského měšťana a kruhovitá, čistě oholená, v různých odstínech červené barvy zářící tvář byla plna té ušlechtilé důstojnosti, kterou propůjčuje toliko knihovní vlastnictví třípatrového domu.

„Mám čest mluvit s panem redaktorem?“ začal příchozí zdvořilými sice slovy, ale tónem, který nevěstil nic dobrého.

Hlasatelkami blízké bouře byly také tlusté, začervenalé ruce s masivními zlatými prsteny; neboť pravice třepetala se prudce před máma očima a levice pohrávala si křečovitě s přívěsky hodinek, že stříbrné ty půlměsíčky zvučně o sebe cinkaly.

„Čeho si přejete, pane?“ odušil jsem klidně.

„Jsem pan Brouček – Matěj Brouček – pražský měšťan a majitel domu – třípatrového domu bez krejcaru dluhů. – Mám dvanáct partají, samé pořádné nájemníky – totiž až na jednoho malíře –, ale jinak samé pořádné nájemníky – mezi nimi radu vrchního zemského soudu – vrchního, prosím. Požívám všeobecné vážnosti a nemohu strpěti, aby se ledajaký poběhlík otíral o mou čest, kterou jsem nenašel na ulici a nikomu neukradl – ano! –, aby mě nazýval masti – mysti – mystifi – hm, hm – aby mě stavěl na pranýř hloupými povídačkami o Měsíci, na kterých není ani slova pravdy.“

„Brouček – Brouček –“ bručel jsem pro sebe a zpytoval svědomí, až mi napadl nešťastný „Výlet páně Broučkův

do Měsíce“ od B. Rouska, fantastická cestopisná črta, kterou jsem loni ve slabé chvíli do „Květů“ přijal. Byl jsem bohužel s tím Rouskem – nikdo nemíchej si ho s občasným pseudonymem mladého básníka, jehož nedávno vydaná sbírka veršů učinila značnou sensaci –, byl jsem tedy s tím Rouskem poněkud spřátelen a měl i trochu útrpnost s jeho pochybnou existencí. Mohl si dobýt ve světě teplého místečka a státi se užitečným členem lidské společnosti, ale ďas mu napískal, aby se dal do psaní veršů a povídek, nesvědomití recenzenti a přátelé ho pochválili a osud jeho byl zpečetěn. Teď mu arci prosvitlo s šedými vlasy (a pleší ještě k tomu!) poznání, že prohloupil a zabloudil, ale již je pozdě. Leckdy jsem mu říkal v důvěrné chvíli: „Milý Rousku, dej si už pokoj s tím psaním! Uznáváš sám, že jsi byl odjakživa jen duch prostřední a že ti nyní zestárlému selhává i ta špetka důvtipu a fantazie. Hleď, jsou tu kolem spisovatelé, před nimiž se v úctě ukláníš, a čti si jen, co se píše o všech. Celá naše literatura je veliké nic, směšné fiasko, nafouklá bublina, kterou jsme si chválili jako pestroskvoucí div a která se nám pojednou rozplaskla v trochu mydlinek. Tak se píše a přidává se rada: ‚Zahodte své dětinské foukačky, nechte si své mýdlo a chopte se užitečnějších věcí! Potřebuje-li národ četby, vyhoví mu zatím překlady z literatury světové a naše kritické jeremiády, po čase pak možná že přece někdo českou literární káru z bláta vytáhne. Známe sami ve svém užším kroužku několik hlav, které by mohly časem něco kloudného vykonati.‘ – Vidiš, milý Rousku, tak se mluví o celém našem literátstvu – co tu chceš tedy ty, který konečně sám uznáváš, že nejsi žádný zvláštní lumen! Slyš, kamaráde, dbej mé upřímné rady: Zanech jalového čmárání a ohlédni se po něčem jiném! Jsi arci už hezky stár, ale snad se přece někde doškemráš teplého koutku. Neotálej, dej se do toho hned! Hleď, půj-

čím ti svůj nový černý oděv – jsme stejné velikosti – třeba i své salónní rukavičky, a chceš-li, i svou bílou kravatu. Nelituj ponížených poklon, poukazuj na své skromné zásluhy – jsou bez fráze velice skromné –, dělej hodně plačtivý obličej, a snad si přeče vzpomenu na některou prázdnou židli v nějakém národním ústavě, kterou by mohli milostivě vyplniti tvou neúhlednou osobou.“

Tak mluvíval jsem nešťastníkovi do duše.

On přešlapoval obyčejně mlčky přede mnou, hryzl si nehty – a zatím již opět přemýšlel, jak by mne nějakou novou škrábanicí napálil.

Tak dostal mě i loni.

Jednoho dne přibelhal se ten literární invalida ke mně s okem divně zářícím a začal blouzniti o nové věci, kterou hodlá napsati. Takovým bývá vždycky, když se v jeho mozku vyhraní jakžtakž obrys nového výtvoru. Hledíš-li pak do jeho radostně vzrušené tváře, posloucháš-li jeho nadšená slova, uvěříš opravdu, že chová v hlavě dílo znamenité, které třeba jen hoditi na papír, aby rázem ztekl hrad nesmrtelnosti.

Tentokráte horoval o nějaké „skvostné humoresce“ nebo „výtečné satire“ nebo duchaplné „komické fantazii“, či co to mělo býti, a přinášel prozatím první kapitolu, kterou mi hned přečetl. Poznal jsem z ní, že byl hrdinou Rouskovy nové práce jakýs Matěj Brouček, pražský domácí pán, který se dostal z hradčanské hospůdky Na Víkárce nepochopitelným způsobem na Měsíc. Co tam viděl a zažil, mělo následovati v ostatních kapitolách. Nikdo nepopře, že z toho začátku mohlo se vyvinouti všechno, a tudíž i skutečně něco dobrého, a Rousek mluvil o tom budoucím v narážkách tak oslňujících, blýskáje zároveň očima tak mnohoslibně, až mi konečně vnutil bláhovou myšlenku, že v něm opravdu vězí český Swift se Cervantesem a Rabelaisem pohromadě.

Ba omámil mě tou měrou, že jsem se od něho dal s osudnou první kapitolou hned eskortovati do tiskárny. Musil arcí přísahati, že celý ostatní rukopis jistojistě do- dá v osmi dnech.

Ale co jsou přísahy Rouskovy! Všechno dopadlo jak obyčejně. Místo celého rukopisu dostal jsem za měsíc s nouzí druhou kapitolu. A každou následující musil jsem z něho v poslední chvíli vyhroziti, vyžebrati, vybédova- ti. S hodnotou díla bylo ještě hůře. Originální, vtipná, skvělá práce zůstala v hlavě Rouskově a na papíře ob- jevila se mdlá, nejapná míchanina špatně pochopených a nesprávně opsaných výňatků z vědeckých knih (Rou- sek a věda!), žalostných vtipů a zubožených reminiscencí na cizí humoristy. Nešťastný autor vyjevil mi už po třetí kapitole, že se mu celá věc nadobro zhnusila, a mně spadl opravdu balvan z prsou, když konečně svému politová- níhodnému plodu zlomil vaz náhlým závěrkem, v němž málo vtipně prohlásil celý výlet do Měsíce za bídnou my- stifikaci, kterou mu pan Brouček na nos pověsil.

Potěšil jsem se, že shovívavé čtenářstvo zamhouří oko a že celá ta věc klesne v zasloužené zapomnutí.

A hle, tu stojí přede mnou živá, kárající upomínka na onen hřích.

Přes to vše neubráníl jsem se úsměvu při pohledu na rozčileného pana domácího.

„Ah – přicházíte asi kvůli té nešťastné měsíční his- torii –“

„Ano, kvůli té pleskanici, která se mi teprve nyní do- stala do rukou. Nestarám se o všelijaké plátky – nevěděl jsem ani, že je váš časopis na světě –, ale včera přinesl pan oficiál ke Kohoutovi tu čistou věc –“

„Mírněte se, pane! Vaše rozčilení je zcela zbytečné. Náhodou jmenujete se také Brouček – dokonce i Matěj Brouček – a náhodou jste také –“

„Náhodou?!“ *vpadl mi do řeči pan Brouček v neumenšeném hněvu. „Snad mi nechcete namluvit, že má nějaký druhý Matěj Brouček také třípatrový dům na Starém Městě, že je také svobodný, že chodí se mnou na Vikárku k Würfloví a ke Kohoutovi, že si koupil jako já knížku o Měsíci – he?“*

Tak nápadná shoda mě arci zarazila. Proklatý Rousek! Kvůli většímu pohodlí sebral i svého hrdinu prostě v nejbližším hostinci – i popis tváře dosti se shoduje –

„Ale milý příteli,“ *chlácholil jsem rozzlobeného hosta; „kdyby nakrásně spisovatel byl užil vaší vzácné osoby, což na tom? Byl by to prostě nevinný žertík. Vždyť přece nikdo nebude myslet, že byste byl chtěl někomu vážně namluvit, že jste meškal na Měsíci –“*

„Ale – já jsem byl opravdu na Měsíci!“ *odsekl důrazně pan Brouček, vypjav prsa a vztyčiv hlavu.*

Můžete si představit, kterak jsem na něho vyvalil oči. Hledal jsem v jeho obličejí známky žertu a nenašed jich, nabyl jsem přesvědčení, že mám před sebou šílence, který si popletl rozum čtením Rouskovy měsíční slátaniny, což by nebylo nic podivného.

Ale kdož vylicí teprve můj úžas, když se pan Brouček vytasil s nezvratnými důkazy svého pobytu na Měsíci, kteréžto důkazy laskavý čtenář najde na posledních stránkách této knihy! Dlouho zdráhal jsem se uvěřiti věci tak neslýchané, až konečně důkazy ty nad slunce jasnější zaplašily poslední stín pochybnosti.

Pak uznal jsem ovšem za svou svatou povinnost nejen dáti panu Broučkovi náležité dostiučinění, nýbrž podati zároveň žasnoucímu světu pravdivou zprávu o měsíčních jeho objevech a příhodách, kteréž se mají k pošetilým smyšlenkám Rouskovy mystifikace jako dílo nesmrtelné k dětinské karikatuře.

Žiž vidím v duchu radostný poplach, jaký knížka moje vzbudí po národě našem, jakou závistí naplní naše od-

PRAVÝ VÝLET PANA BROUČKA DO MĚSÍCE

*půrce. Konečně, konečně podařilo se člověčenstvu prolo-
miti hráz, která nás tolik věků dělila od ostatního oby-
vatelstva všehomíra – na dalekém světě, kam dosud jen
skrovničkou měrou vnikal zrak bádajících hvězdářů,
stanula poprvé* i noha lidská, a to noha prostého ob-
čana českého, který tím daleko převyšil slávu samého
Kolumba!*

*Nakonec podotýkám, že jsem toto dílko sestavil společ-
ně s panem Broučkem ve dlouhé řadě konferencí, k nimž
nám pan Würfel s nevšední ochotou své místnosti pro-
půjčil. Jeť to plod mnohých probdělých nocí, které jsme
nezištně obětovali prospěchu člověčenstva a slávě jména
českého...*

*Na královském hradě Pražském, na Vikárce, v den
sv. archanděla Michala.*

S. Č.

*V jednom pražském žurnále potloukaly se sice letos v do-
bě okurek zprávy o nějakém cizím turistovi na oběžnici Ve-
nuši, ale dostačí, povíme-li, že ty zprávy pocházely z – Ame-
riky! Mimochodem konstatuji, že byl můj měsíční cestopis
(vyjma úvodu a doušku za první kapitolou) napsán dříve
než onen americký humbuk, což dosvědčí nakladatel a ilu-
strátor této knihy.

I

(Poetické líčení noci a Svatovítského chrámu – Čtenář seznamuje se s duševním životem pana Broučka – Přelud zemětřesení – Pesimistické rozjímání o Zemi – Přepodivný způsob, jakým se dostal pan Brouček na Měsíc)

Byla jasná letní noc. Velebný kolos svatovítský koupal ve stříbrné záři štíhlé svoje pilíře a květnaté fiály, své lehké oblouky s ozdobou kamenných krajek a vrhal na osvětlené svoje plochy fantastické stíny oněch kamenných úpon a kmenů, že vypadal jako báječný chrám duchův, utkaný z kouzelných svitů a mystického šera.

V posvátném klidu dřímala zde ta zkamenělá hymna minulosti uprostřed mrtvého okolí; jen ze dvou oken starého stavení v těsné uličce, táhnoucí se za chrámem podél Jeleního příkopu, zářilo ještě pozdní světlo a zazněly rušivé zvuky.

Zavrzly totiž dveře vedoucí na ulici a z nitra ozvalo se: „No tedy spánemhohem, pane Würfl!“

„Šťastnou dobrou noc, pane domácí! Račte nás brzy zase navštívit!“ odpověděl druhý hlas.

Na ulici vystoupila poněkud hápavým krokem ta-jeplná postava mužská, zahalená – Však nikoli! Vidím, že jsem z poetického, trochu romanticky zbarveného úvodu bezděky shupnul do střízlivé prózy a proto mohu již prostě říci, že pan Brouček opustil známou hradčanskou hospůdku Na Vikárce a zvolna se vracel ku svému obydlí, ležícímu někde na Starém Městě. Vracel se nad obyčej pozdě; ale nepřipouštěl si proto žádných starostí – doma za gardinami očekávala ho pouze „sirá poduška“, kterou však zatvrzelý náš paníc, básníkovi navzdor, nikdy „neskrápěl hořkými slzami“.

Pan Matěj Brouček je sice domácím pánem, ale nenáleží dokonce k těm nadutým prázdným měchům, za jaké hladomřiví spisovatelé z nízké závisti pány domácí šmahem vydávají. Má přirozený důvtip a od termínu k termínu nazbyt času, aby vědomosti své v nejrůznějších směrech rozšiřoval. Činí tak ovšem bez určité soustavy jako těkavý ochotník, dle nahodilých podnětů a chvilkových libůstek. Následkem toho kupí se v jeho knihovně velmi míchaná společnost: knížka o chovu kanárek vedle mystérií svobodného zednářství, egyptský snář vedle díla o moderních soustavách kanalizace, návod k domácí výrobě likérů vedle Hýnova Dušesloví zkušebného, poučení o zákonu poplatkovém vedle dějin španělské inkvizice atd. A stejně pestrá směs vědomostí tísní se v jeho hlavě. Ale má přitom zdravý a dosti veselý názor života, který jen výjimkou bývá zakalen stínem pesimismu. Pak arcí posuzuje velmi přísně a někdy s řízným sarkasmem denní události, nedostatky obecní správy, zřízení společnosti, nové zákony a jiné záležitosti veřejné. Ostatně měnívá se i v takových případech jeho škarohlídství pozvolna v jasnější a nadějnější rozmar, čím častěji se plní vysoká sklenice s lesklým cínovým víčkem, za kterou obyčejně mívá své poučné přednášky.

Dnes přišel náš hrdina k panu Würfloví v neobyčejně pochmurné náladě, jejímž původem byl jeden z jeho nájemníků, svého povolání malíř; podrobnosti této aféry sotva by čtenáře zajímaly, a proto je pomíjím mlčením. Poněvadž nenalezl pan domácí tentokrát v hostinci Würflově ani sourodé společnosti, zasedl si mlčky do kouta jako fakír a vytáhl z kapsy populární spisek o Měsíci, jež sobě následkem nové vědecké libůstky cestou na Hradčany koupil. Zabral se do té knížky a hle, s každou kapitolou, kterou pravidelně ukončil

zvoláním: „Ještě jednu, pane Würfl,“ snášela se z nadzemských oněch oblastí nová krůpěj balšámu v jeho rozrušenou duši. Když byla knížka konečně dočtena, shledal, že zbyl v hospůdce s hostinským samotem. Poručiv si novou sklenici, zapředl se s panem Würflem v živou debatu o soustavě kráterů měsíčních a pronesl nakonec pevné přesvědčení, že Měsíc navzdor nevěřícím učencům hostí živé bytosti, což pan Würfl s nápadným mrknutím na hodiny důrazně potvrdil.

Pan Brouček začal i snášeti důvody pro svůj náhled, ale pohledy hostinského na hodiny opakovaly se tak hustě a okázale, že host nemohl nepoznati tendence jejich. Ukončil tedy svůj výklad posledním douškem a vyšel do lunojasné noci.

Venku zastavil se před chrámem. Byl patrně uchvácen velebnou jeho krásou v magickém osvětlení měsíčním. Klonil se tu napravo, tu nalevo, jako by krásné jednotlivosti vznešené stavby oceňoval z různých stran; chvílemi prohýbal se daleko nazad, jako by chtěl prozpytovat nejvyšší hroty v koruně kamenného obra, a chvílemi nachyloval se zase hluboko vpřed, jako by vzdával hold pokory velebnému jeho majestátu. Ale pojednou upoutal všechnu jeho pozornost zvláštní úkaz.

Zpozoroval divnou nejistotu a pohyblivost obrysů: přímky se jaksi kolísaly a vlnily, křivky se lámaly, pilíře pohybovaly se k sobě a od sebe jako štíhlé kmeny lesní větrem; sama věž účastnila se patrným kolísáním v obecném vzruchu, jež těžko bylo vysvětliti jinak než náhlým zemětřesením... Pan Brouček ucítil sám na sobě podobné kolébání a jat bázní spěchal odtud.

Brzy však se upokojil. Úkaz onen byl zřejmě pouhý přelud. Zvolna kráčel dále kolem svatojiřského kostela mezi pošmournými budovami směrem ke Sta-

rým zámeckým schodům a prodlužoval si požitek romantické noční procházky častými oklikami s jedné strany ulice na druhou.

Pohled jeho zatoulal se bezděky k obloze hvězdnaté a spočinul na krásném úplňku. Klidně a snivě shlížela dolů ta jemná stříbrná tvář s neurčitými rysy, jež vynikaly jen slabě z osvětleného terče jako vtlačené kresby hostie. Pro pana Broučka měly arci nyní, co se stal hvězdářským ochotníkem, zcela jiný význam. Představoval si v nich ohromná pohoří, rozsáhlé doliny, vyhaslé sopky, zející rozsedliny. Přesto ustoupil opět brzy vědecký interes poetickému dojmu, s nímž se mísil pocit lehké bázně. Pan Brouček měl totiž některé podivnůstky, mezi nimiž byla utkvělá myšlénka, že náleží k lidem podrobeným tajemnému přitažlivému kouzlu Měsíce. Neměl k domněnce své jiného podkladu mimo ten, že probudil se několikrát místo v posteli vedle ní na podlaze. Ale přesto zavíral vždy na noc pečlivě dřevěné okenice, aby nepronikla do ložnice ani nitka potměšilá stříbrné příze, která by jej spícího mohla vytáhnouti kams na větrné štíty domů a voditi po úzkých římsách nad strašlivou propastí.

I teď prochvěla jím na chvíli ona bláhová bázeň. Ale pak si připomenul, že bdí, že v plném sebevědomí údy své ovládá, a není tedy v onom bezbranném, trpném stavu, v němž nebeský zákeřník přepadává své oběti. Upokojiv se, pohlédl domnělému nepříteli směle v tvář a brzy smířil se s ním tou měrou, že v něm nalézal čiré zalíbení. Obrat ten zračil se v úvahách, jež cestou polohlasně pronášel.

„Nevypadáš zle, ty bledý brachu tam nahoře! Usmíváš se tak tiše a spokojeně, jako bys neměl ani zdání o starostech a trampotách, jejichž domovem jest naše Země! Ó jistě, že jsou tvoji obyvatelé šťastnější

nežli my ubozí pozemšťané. Na tobě není asi domů, které by svým majitelům přinášely více svízeľů a mrzutostí než potěšení, na tobě není mizerných mazalů a barvokazů, kteří patří do blázince nebo do kriminálu, a ne do pořádného domu, kde od nich domácí grešli činže neuvidí, a za to zakusí zlosti, až ho svět omrzí. Ty neznáš jistě advokátův a berních úřadů, tvoji bydlitelé neztrpčují si navzájem živobytí úskoky a pomluvkami, šejdířstvím a darebáctvím všeho druhu. Na tobě nevycházejí noviny, které by čtenáři každodenně kazily snídání a bouřily žluč politickými jeremiádami a polemikami, zprávami o uprchlých zlodějích a nevy pátraných vraždách, o podvodných bankrotech a zasedáních říšské rady. Ostatně ať na tobě jakkoli, huře nežli u nás nemůže býti najisto. Na zemi je už k zoufání: všude lakotná rvačka o sousto chleba, boj stavu proti stavu, zášť národu proti národu, válka všech proti všem. Každý den nějaké neštěstí na dráze nebo nějaký nový zákon – člověk by už věru nejlépe učinil, kdyby dal té blátivé kouli spánembohem!“

Za této pesimistické samomluvy došel pan Brouček Starých zámeckých schodů. Přes nízkou zeď zadíval se dolů, kde tměla se spousta domů, z níž trčely různotvárné věže a vížky do jasné záře měsíční. Avšak jen chvílku bavit se tímto pohledem; pak vzhlédl opět k Měsíci, jat nyní skutečně jakousi kouzelnou přitažlivou mocí.

Skoro se ostýchám napsati, co následovalo. Tím, že jsou vědecké předsudky příliš mocné, než aby někdo mé historii uvěřil a nenazval jí hloupou báchorkou. Ale nemohu kvůli předsudkům těm líčiti věc jinak, nežli jak se skutečné sběhla.

Pan Brouček vylezl na zeď a kráčel s okem stále na Měsíc upřeným zvolna po ní. Pod tou zdí táhne se

po svahu hradčanského návrší nějaká rozsáhlá panská zahrada, v hořejší příkřejší části terasovitě upravená a na jednom místě opatřená dvojitými kamennými schody, jež v odstavcích od sebe se rozbíhají a zase sbíhají, vroubeny jsouce prolamovaným kamenným zábradlím v barokovém vkusu. Vedou vzhůru k malému zahradnímu domku, jenž vystavěn jest u samé zdi. Možná že můj popis není zcela přesný; ale nejsem zolistou, abych kvůli dokonalé věrnosti v nejlepším odložil péro a běžel dříve na Hradčany podívat se na ty schody a na ten domek. –

Pan Brouček kráčel tedy po zdi k domku. Nevím, je-li střecha jeho nad onu zeď tak málo povýšena, že se na ni člověk bez obtíže dostatí může. Jisto jest pouze, že pan Brouček na dotčené střeše vskutku se ocítil. Vylezl na její hřeben a posadiv se tam rozkročmo, obemknul železnou větrnou korouhvičku. Oko jeho bylo dosud nezdolnou mocí upoutáno k luně a se směsí hrůzy a zvláštní rozkoše začal brzy pocitovat na celém těle působení magické síly. Proti vůli začaly se rozkročené nohy zdvíhati nazad, výš a výše, již neseděl jízdmo, nýbrž ležel na břiše vodorovně na hřebenu střechy, drže se rukama pevně korouhvičky; ale vzadu zdvihaly se zvolna jeho nohy do vzduchu, již zdvihal se i dřík; již celé tělo, taženo silou nezdolnou, vznášelo se kolmo, hlavou dolů a nohama k nebesům, v povětří nad střechou pavilonu a toliko natažené ruce držely se křečovitě hrotu větrné korouhvičky. Avšak jejich síla byla slabá proti neznámé moci; pustily se posléze a – Newtonova důvtipná vědecká stavba rozpadá se tím v bídné trosky – pan Brouček padal s úžasnou rychlostí – *nikoli k zemi, nýbrž směrem od země do nesmírného prostoru světového.*

S děsným chvatem zapadala pod ním Praha do hlubiny, mizela se všemi podrobnostmi krajiny v jednotvárném povrchu velikého kruhu, který se rozšiřoval víc a více – ale pan Brouček neviděl již ničeho, neboť smysly jeho obestřela mrákota.

Čtenář již asi tuší z nadpisu, kam pan Brouček dopadl. Ano, pan domácí probudil se ze své mrákoty – na Měsíci. – – –

Tuto první kapitolu a částečně i druhou převzal autor s některými potřebnými změnami z falešného cestopisu Rouskova, poněvadž se jakžtakž shodovaly s pravdou. Ale všechno, pravšechno ostatní, co též cestopis blábolil o měsíčních trpaslících a příhodách pana Broučka na luně, byly pouhé, čistonité, nesmyslné a nestydaté výmysly Rouskovy, jež důstojně korunoval kapitolou poslední, kdež neostýchal se pronésti toto podlé obvinění:

„Milí čtenářové! Stal jsem se obětí mystifikace, která hledá sobě rovné v dějinách naší literatury.

Slyšte! Z celé historie výletu Matěje Broučka do Měsíce jest pravda jen tolik, že člověk ten kdysi po půlnoci skutečně vyšel hápavým krokem z Würflovy hospůdky na Hradčanech, že klikatou poutí ke Starým zámeckým schodům věnoval krásnému úplňku zmatený monolog, že bezúčelně vylezl na zeď, dělící tyto schody od nějaké vrchnostenské zahrady, a že spadl – *nepadal však proti zákonům přírody nahoru do širého prostoru světového, nýbrž zcela přirozeně dolů do řečené panské zahrady*, kde se k ránu probudil s nejšedivějším rozmarem na světě. Vše, pravím: vše ostatní jest pouhá, čirá, nestoudná lež, holá nejapná smyšlenka, kterou mi jmenovaný Matěj Brouček s neslýchanou drzosti pověsil na nos jedině za tím účelem, aby se mi u Kohouta a na Vikárce mezi důstojnými sebe přáteli na vrch hlavy vysmál.